

Woelmuizen in Boedapest

DAVID MAYHEW *

In november en december 2006 was ik op bezoek bij het Natuurhistorisch Museum (NHMUS) en het Geologisch Instituut (MAFI) in Boedapest, Hongarije. Doel van het bezoek was onderzoek naar het type-materiaal ** van verschillende fossiele woelmuizen uit de familie Arvicolidae. Mijn gastheren waren dr László Peregovits en dr Mihaly Gasparik (NHMUS) en prof. dr László Kordos (MAFI). De studieduur was drie weken. Mijn reis en verblijf werden deels gefinancierd door het prestigieuze Synthesys programma van de Europese Gemeenschap dat ondersteuning biedt voor onderzoek aan collecties van belangrijke Natuurhistorische Musea in Europa. Tijdens mijn verblijf besteedde ik ook aandacht aan enige belangrijke verzamelingen van fossiele woelmuizen afkomstig van Hongaarse vindplaatsen.

Woelmuistraditie

Onderzoek aan fossiele woelmuizen is in Hongarije vroeg begonnen. Reeds in 1847 heeft Salamon János Petényi verzameld in groeven bij Beremend in Zuid-Hongarije. Een deel van dit klassieke materiaal, deels ook beschreven door Lajos Méhelyi in 1914, heeft de verschillende oorlogshandelingen van de vorige eeuw overleefd. Zeer belangrijke collecties zijn ook aangelegd door Tivadar Kormos (in de periode 1910-1935), Miklos Kretzoi (ongeveer 1930-1975) en Dénes Jánossy (ongeveer 1950-1990). László Kordos, thans directeur van het museum

van het Geologisch Instituut, heeft veel van de opgravingen in de laatste dertig jaar begeleid. Deze uitgebreide collecties vormen de basis van een (bio)stratigrafisch systeem gebaseerd op het voorkomen van (fossiele) zoogdieren waarbij vindplaatsen naar ouderdom gerangschikt zijn. Dat systeem wordt tot nu toe veel toegepast. Csarnotium, Beremendium, Villányium en Biharium zijn bekende (Hongaarse) namen in dit systeem.

Terwijl wij in Nederland soms blij zijn met slechts enkele fossiele woelmuiskiezen, is de rijkdom aan fossiele zoogdieren uit karst-spleten en grotten in de Boedapest-collecties verbazingwekkend. Van sommige vindplaatsen en soorten zijn er letterlijk duizenden kiezen. Van andere soorten zijn er juist weer heel weinig kiezen, en soms slechts één kies.

Anderhalve kies

De praktijk van het beschrijven van een nieuwe soort op basis van een enkele kies werd vroeger als normaal gezien. Tegenwoordig wordt daar anders over gedacht. Enkele van deze 'op anderhalve kies' gebaseerde soorten leveren problemen op. Doelstelling van mijn werkbezoek was dan ook het documenteren van alle typen van fossiele woelmuizen in de Boedapest collecties. Uiteindelijk heb ik 1200 digitale foto's en 230 tekeningen gemaakt, alsmede alle eerst-beschrijvingen in de literatuur gecontroleerd. Gaandeweg ontdekte ik dat sommige oorspronkelijke beschrijvingen en afbeeldingen van woelmuistypen zeer gebrekkig zijn. Bovendien kon ik enkele openstaande discussiepunten verduidelijken. Het leukste was het vinden, op drie verschillende plaatsen, van drie glazen buizen met meerdelige inhoud maar wel met het etiket 'Typus: *Mimomys petenyii*'. Het bleek dat men de 'soort' destijds beschreef op basis van de resten van meerdere soorten en nu is duidelijk waarom men later problemen ondervond om er achter te komen op welke diersoort de naam *Mimomys petenyii* betrekking heeft.

Ook ontdekte ik dat door verschillen in inzicht, fossiele resten van dezelfde soort in Hongarije en in de rest van Europa vaak anders worden geïdentificeerd en derhalve andere namen krijgen. Eigenlijk is het nodig de Boedapest collecties te herzien op basis van de laatste kennis van de woelmuissoorten. Goed nieuws is dat de stratigrafische correlatie tussen de Plio- en Pleistocene afzettingen van Hongarije, Nederland en het Verenigd Koninkrijk makkelijker zal gaan dan tot voor kort mogelijk werd geacht.

Stad met cultuur

Boedapest is een wereldstad met een geweldige architectuur. Veel gebouwen worden, zeker wat betreft de gevels, thans in de oorspronkelijke staat gerestaureerd. De gebouwen van beide instellingen, het Natuurhistorisch Museum en het Geologisch Instituut, zijn zeer indrukwekkend.

Het Natuurhistorisch Museum zal permanent worden gehuisvest in het oude Militaire Akademie (Ludovi-

BOVEN:
ONDERKAAK VAN EEN
FOSSIELE WOELMUIS,
LECTOTYPE VAN
MIMOMYS PETENYII
(LIJNAFSTAND = 1 MM).
ONDER:
WERKPLEK VAN DE
AUTEUR, MET MICROS-
COOP EN BEELDREGI-
STRATIE-APPARATUUR, IN
HET NATUURHISTORISCH
MUSEUM VAN
BOEDAPEST.
[FOTO'S: DAVID MAYHEW]

* [dr D.F. Mayhew is honorair onderzoeksmedewerker van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam; e-mail d.mayhew@kpnplanet.nl]

** [over typen en type-materiaal, zie Straatgras 19(1): 9-10]

ceum), voorheen paleis van Baron Orczy: een geweldig, vierkant en groots monument met klassieke vormgeving, waaraan helaas nog heel veel restauratiewerk nodig is. Momenteel is er een ultramoderne ondergrondse expositieruimte voor bezoekers. Bij de ingang hangt het skelet van een vinvis onder een wel zeer indrukwekkend en bijpassend glazen dak. De ruimten voor de opslag van de collecties bevinden zich diep onder de grond en zijn alleen per lift te bereikbaar. De afdeling Geologie en Paleontologie is sinds enkele maanden in dit gebouw ondergebracht en heeft zeer moderne en degelijke voorzieningen. Naarmate de restauratie van het Natuurhistorisch Museum vordert, zullen andere afdelingen, bijvoorbeeld zoölogie, volgen.

Geen bommen

Het Geologisch Instituut is nog steeds gehuisvest in het oorspronkelijke gebouw uit 1898 dat geheel in 'Wiener Secessie' stijl gebouwd is. Zowel de interne als externe decoraties zijn voortreffelijk onderhouden en gerestaureerd. Het is een prachtig gebouw waar de tijd schijnbaar stil is blijven staan. De wijk waarin de beide instituten gevestigd zijn, ligt buiten het oude centrum van Boedapest. Deze wijk, met veel ambassades, is als door een wonder onbeschadigd door de Tweede Wereldoorlog gekomen omdat de bevelhebber van het oprukkende Rode Leger zijn oog liet vallen op de wijk en besloot om er na de overwinning te gaan wonen. Op zijn bevel werd het gebied niet gebombardeerd.

Internationale samenwerking

Mijn bezoek werd afgesloten met uitwisseling van gegevens, documenten en beelden. Bovendien heb ik een lezing gehouden over 'The use of voles for the Pliocene and Early Pleistocene stratigraphy in the North Sea Basin'. Materiaal van de vindplaats Beremend 15 is aan mij geleend voor verdere studie. Belangrijk is dat er ook een basis is gelegd voor verdere samenwerking op het gebied van educatie en tentoonstellingen. Op deze twee gebieden is het Natuurhistorisch Museum in Boedapest zeer actief. Als gevolg van dit geslaagde bezoek zullen er publicaties volgen met herdefinities van enkele soorten en verbeterde correlaties tussen Plio- en Pleistocene afzettingen van Nederland en Hongarije. Momenteel wordt gewerkt aan een databank waarin de gemaakte beelden van fossiele woelmuizen een plaats krijgen.[]

Met dank aan: EEC Synthesys program, dr László Peregovits en dr Mihaly Gasparik (Natuurhistorisch Museum Boedapest), prof. dr László Kordos (Hungarian Geological Institute), dr Lars van den Hoek Ostende (Naturalis) en de heer Frits Benschop.

Meer informatie over beide Hongaarse musea is te vinden op: www.nhmus.hu en www.mafi.hu.

BEZOEKERSINGANG VAN HET NATUURHISTORISCH MUSEUM IN BOEDAPEST, MET HET SKELET VAN EEN VINVIS. [FOTO: DAVID MAYHEW]

INTERIEUR VAN HET GEOLOGISCH INSTITUUT TE BOEDAPEST: ONVERANDERD SINDS 1898. [FOTO: LÁSZLÓ KORDOS]